

Nr 70

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99); given Stockholms slott den 22 februari 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för försvarsärenden denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att maximibeloppen för familjepenning under tjänstgöring vid krigsmakten och civilt försvaret skall höjas och för de i familjebidragsförordningen angivna olika kategorierna av familjemedlemmar utgöra nio kronor, fyra kronor 70 öre och fyra kronor 15 öre för dag. Vidare föreslås en fördubbling av begravningsbidraget vid familjemedlems död och en utvidgning av den krets av familjemedlemmar, för vilka sådant bidrag kan utgå. Förslagen beräknas medföra en kostnadsökning av ca sex miljoner kronor för budgetåret 1963/64.

Förslag

till

Förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99)

Härigenom förordnas att 6, 19 och 34 §§ familjebidragsförordningen den 29 mars 1946¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 §.

Familjepenning utgår för familjemedlem som omnämnes i 3 § med högst nedanstående belopp för dag:

Familjepenning utgår för familjemedlem som omnämnes i 3 § med högst nedanstående belopp för dag:

Kronor

Kronor

- 1) För hustru och fränskild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år 7:20
- 2) För annan familjemedlem över 16 år än som avses under 1) 4:30
- 3) För annan familjemedlem under 16 år än som avses under 1) 2:90

- 1) För hustru och fränskild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år 9:—
- 2) För annan familjemedlem över 16 år än som avses under 1) 4:70
- 3) För annan familjemedlem under 16 år än som avses under 1) 4:15

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepenning för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 7 kronor 20 öre för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepenning för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 9 kronor för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

¹ Senaste lydelse av 6 och 19 §§, se SFS 1960:152.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

19 §.

Har familjemedlem, som avses i 3 § a), avlidit och ägde den värnpliktige vid tiden för dödsfallet uppbära familjepening för familjemedlemmen *eller åtnjöt den värnpliktige vid nämnda tidpunkt näringsbidrag som i 14 § sägs*, skall begravningsbidrag tillerkännas den värnpliktige. Begravningsbidrag må utgå jämväl till annan värnpliktig, som kan anses vara i behov av sådant bidrag. Begravningsbidrag utgår med *sexhundra kronor för hustru och med trehundra kronor för barn eller adoptivbarn*.

Har familjemedlem, som avses i 3 § a) och b), avlidit och ägde den värnpliktige vid tiden för dödsfallet uppbära familjepening för familjemedlemmen, skall begravningsbidrag tillerkännas den värnpliktige. Begravningsbidrag må utgå jämväl till annan värnpliktig, som kan anses vara i behov av sådant bidrag. Begravningsbidrag utgår med *ettusen-tvåhundra kronor för hustru, med vilken den värnpliktige sammanlevde, och med sexhundra kronor för annan familjemedlem*.

34 §.

Över länsstyrelses beslut rörande tillämpningen av denna förordning må klagan föras hos kammarrätten genom besvär, vilka skola *hava inkommit* till den länsstyrelse, som meddelat beslutet, *inom tid som i 33 § sägs*; och åligger det länsstyrelsen att jämte eget yttrande insända besvären till kammarrätten. Länsstyrelses beslut skall gå i verkställighet utan hinder av däröver anförda besvär.

Mot kammarrättens beslut må talan icke föras.

Över länsstyrelses beslut rörande tillämpningen av denna förordning må klagan föras hos kammarrätten genom besvär, vilka skola *ingivas* till den länsstyrelse, som meddelat beslutet; och åligger det länsstyrelsen att jämte eget yttrande insända besvären till kammarrätten. Länsstyrelses beslut skall gå i verkställighet utan hinder av däröver anförda besvär.

Mot kammarrättens beslut må talan icke föras.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1963.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, SKOGLUND, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, ASPLING.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för finans- och inrikesdepartementen fråga om ändring i familjebidragsförordningen och anför därvid följande.

Gällande bestämmelser

Gällande bestämmelser om familjebidrag återfinnes i familjebidragsförordningen och familjebidragskungörelsen den 29 mars 1946 med däri sedermera vidtagna ändringar. Familjebidrag kan på i författningarna närmare angivna villkor utgå under tjänstgöring vid krigsmakten och civilförsvaret. Bidragsformerna är familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag. Bidragen utgår i princip efter behovsprövning. De är med undantag för näringsbidragen undantagna från beskattning. I detta sammanhang upptas frågan om storleken av familjepeningen och begravningsbidraget.

Familjepenning utgår för i första hand hustru och barn men jämväl för föräldrar och husföreståndarinna samt undantagsvis för annan anhörig. I familjebidragsförordningen bestämmes familjepennings maximibelopp för olika kategorier av familjemedlemmar. Maximibeloppen har före år 1960 höjts vid olika tillfällen, senast år 1958, i ungefärlig proportion till stegringen av livsmedelskostnaderna. I anledning av beslut av 1958 års B-riksdag (prop. 1958: B 22; L²UB 1; rskr. B 68) fastställdes familjepennings maximibelopp från och med den 1 september 1958 för hustru och fränskild hustru samt i vissa fall för familjemedlem, som förestod hemmet, till 6 kr. för dag, för annan familjemedlem över 16 år till 3 kr. 60 öre för dag samt för barn och adoptivbarn under 16 år till 2 kr. 40 öre för dag. I prop. 1960: 33 föreslogs med utgångspunkt i den allmänna standardförbättringen i landet en uppräknig av de år 1958 fastställda beloppen med ca 10 procent. Med anledning av väckta motioner, vari hemställdes om en höjning av beloppen med 20 procent, uttalade andra lagutskottet i utlåtande nr 7 bl. a., att utskottet funnit det vara en angelägen uppgift för

statsmakterna att tillse att ekonomiska vådor, som drabbade enskilda medborgare till följd av militärinkallelserna, såvitt möjligt mildrades. Utskottet ansåg det därför riktigt att de understöd som utgick till de värnplikligas familjer icke blott, såsom hittills skett, höjdes i proportion till stegringen av livsmedelskostnaderna utan även justerades med hänsyn till den allmänna standardhöjningen. Utskottet fann familjepennningens anpassning efter den allmänna standardhöjningen så angelägen att utskottet, med beaktande jämväl av livsmedelskostnadsläget, föreslog riksdagen en tjuguprocentig höjning av familjepenningsbeloppen. Sedan riksdagen beslutat i enlighet med utskottets förslag (rskr. 137) har familjepennningens maximibelopp för de förut angivna kategorierna av familjemedlemmar från och med den 1 juli 1960 fastställts till 7 kr. 20 öre för dag, 4 kr. 30 öre för dag respektive 2 kr. 90 öre för dag.

Begravningsbidrag utgår för vissa familjemedlemmar, som avlidit under den bidragsberättigades tjänstgöring. Sådant bidrag utgår för hustru, med vilken den bidragsberättigade sammanlevt, samt för barn och adoptivbarn under 16 år, som stått under hans vårdnad. Bidraget utgör f. n. 600 kr. för hustru samt 300 kr. för barn och adoptivbarn. För att begravningsbidrag skall utgå förutsättes bl. a. att den bidragsberättigade vid tiden för dödsfallet ägde uppbära familjepennning för den avlidne.

Förslag rörande familjepenningen

Försvarets civilförvaltning har i skrivelse den 29 maj 1962 hemställt om höjning av nuvarande maximibelopp för familjepenningen. Av skrivelsen inhämtas i huvudsak följande.

Civilförvaltningen redovisar förändringarna av familjepenningsbeloppen och indextalet för livsmedel i konsumentprisindex under de senaste 10 åren. Av redovisningen framgår att indextalet från september 1958 till april 1962 stigit med 20 procent. I anslutning härtill erinrar ämbetsverket om att de år 1958 fastställda familjepenningsbeloppen genom 1960 års riksdagsbeslut höjdes med 20 procent. Detta innebär, uttalar civilförvaltningen, att de nuvarande beloppen är anpassade till den vid tidpunkten för civilförvaltningens skrivelse inträffade livsmedelsfördyringen men att samtidigt hela den standardförbättring som enligt riksdagsbeslutet skulle komma de värnplikligas familjer tillgodo försvunnit. Härtill kommer att löneläget allmänt förbättrats genom avtalsförhandlingarna efter år 1960. Av dessa anledningar är det enligt civilförvaltningen angeläget att familjepenningen snarast höjes. För att få grund för en bedömning av vilka belopp, som skulle ge familjepenningen en skälig anpassning till den allmänna standardhöjningen, gör civilförvaltningen jämförelser mellan familjepenningsbeloppen och vissa sociala förmåner samt normalbeloppen för existensminimum. Jämförelserna ger vid handen att familjer bestående av hustru och ett barn i fler-

talet fall ligger sämst till ur standardsynpunkt. Med hänsyn till livsmedelskostnadsfördyringen och den allmänna standardförbättringen samt med beaktande av de gjorda jämförelserna föreslår civilförvaltningen att familjepeningbeloppen uppräknas med ca 25 procent.

Yttranden över civilförvaltningens förslag har avgivits av *överbefälhavaren*, *riksrevisionsverket* och *socialstyrelsen*. Överbefälhavaren tillstyrker i princip civilförvaltningens förslag. Han anser dock, att en kraftigare uppräkning av familjepeningen för barn under 16 år är motiverad. Däremot bedömes behovet av en uppräkning av familjepeningen för annan familjemedlem över 16 år icke vara lika framträdande. Överbefälhavaren anför, att en omvärdering av höjningen av familjepeningbeloppen till förmån för familjemedlem under 16 år på bekostnad av höjningen för familjemedlem över 16 år torde kunna ske inom ramen för den av civilförvaltningen föreslagna generella uppräknningen utan att den totala kostnadsökningen påverkas. Riksrevisionsverket har icke något att erinra mot bifall till civilförvaltningens framställning. Socialstyrelsen tillstyrker förslaget. Styrelsen anför att med hänsyn till ökningen av levnadskostnaderna och höjningen av levnadsstandarden enbart en ny uppräkning av maximibeloppen i längden ej torde vara tillräcklig, utan frågan bör fortlöpande följas.

1962 års försvarskommitté, som enligt sina direktiv haft att i samband med överväganden av frågan om kostnadsramen för det militära försvaret göra en översyn av de värnpliktigas allmänna löneförmåner, har i sitt den 6 februari 1963 avgivna betänkande (SOU 1963:5) även övervägt behovet av förbättring av familjepeningen. Försvarskommittén anser det naturligt, att de värnpliktigas förmåner från tid till annan omprövas med hänsyn till prisutvecklingen. Särskilt viktigt är härvidlag att anhöriga, vilkas försörjning är beroende av den värnpliktige, hålles skadeslösa för penningvärdesförsämringar. Försvarskommittén anser emellertid, att förändringar i värnpliktsförmånerna icke bör bestämmas uteslutande med hänsyn till prisutvecklingen. Man måste enligt kommitténs mening också beakta den allmänna standardstegringen. Ej heller får man bortse från att värnpliktsförmånernas storlek kan ha betydelse för de värnpliktigas allmänna inställning till försvaret. Även härvidlag synes bidragen till de anhöriga ha särskild betydelse; försörjningsbekymmer kan trycka den värnpliktige och inverka menligt på hans förhållande i tjänsten. Försvarskommittén har därför funnit det vara angeläget att förbättra de förmåner som utgår till värnpliktigs familjemedlemmar. I första hand har kommittén uppmärksammat behovet av en uppräkning av familjepeningen. Kommittén anser sig därvid kunna ansluta sig till förslaget att höja familjepeningens maximibelopp med i genomsnitt 25 procent. En något högre uppräkning kan enligt kommitténs mening vara befogad i fråga om familjepening till barn under 16 år medan behovet att höja familjepeningen för annan familjemedlem över 16 år än hustru inte torde vara lika framträdande. Enligt för-

svarskommittén bör även civilförsvarspliktiga i värnpliktsåldern erhålla motsvarande högre familjepenning.

Departementschefen

Familjepenning utgår på i familjebidragsförfattningarna närmare angivna villkor under tjänstgöring vid krigsmakten och civilförsvaret. Familjepennings maximibelopp är f. n. för hustru och frånskild hustru samt i vissa fall för familjemedlem, som förestår hemmet, 7 kr. 20 öre för dag, för annan familjemedlem över 16 år 4 kr. 30 öre för dag samt för barn och adoptivbarn under 16 år 2 kr. 90 öre för dag. Dessa belopp fastställdes genom beslut av 1960 års riksdag, varvid med hänsyn till stegringen av livsmedelskostnaderna och den allmänna standardhöjningen de förut gällande beloppen höjdes med 20 procent. Sedan år 1960 har levnadskostnaderna stigit ytterligare — indextalet för livsmedel i konsumentprisindex har sålunda ökat från i medeltal 175 år 1960 till i medeltal 195 år 1962 — och standardhöjningen inom landet har fortsatt. Det är angeläget att familjepenningsbeloppen fortlöpande anpassas efter stegringen av livsmedelskostnaderna och höjningen av levnadsstandarden. Beloppen ligger emellertid nu på en så låg nivå att det torde inträffa, att socialhjälp ibland måste utges för att en värnpliktigs familj skall kunna beredas tillfredsställande försörjning. De nuvarande maximibeloppen måste därför höjas. 1962 års försvarskommitté, som även övervägt behovet av en förbättring av familjepenningen, har i denna del anslutit sig till ett av försvarets civilförvaltning framlagt, av överbefälhavaren, riksrevisionsverket och socialstyrelsen tillstyrkt förslag, enligt vilket maximibeloppen borde höjas med ca 25 procent. Försvarskommittén har emellertid i likhet med överbefälhavaren ansett, att en något större höjning kunde vara befogad i fråga om familjepenning till barn under 16 år, medan behovet av att höja familjepenningen för annan familjemedlem över 16 år icke var lika framträdande.

Familjepenningen till hustru och frånskild hustru samt till familjemedlem, som förestår hemmet, bör såsom försvarskommittén och myndigheterna föreslagit uppräknas med 25 procent till 9 kr. för dag. Beträffande familjepenningen till annan familjemedlem över 16 år biträder jag försvarskommitténs och överbefälhavarens uppfattning att behovet av en höjning icke är lika framträdande; en uppräkning av familjepenningen med ca 10 procent till 4 kr. 70 öre torde vara tillfyllest. Däremot erfordras en betydligt kraftigare höjning än 25 procent av familjepenningen till barn och adoptivbarn under 16 år. Det nuvarande beloppet — 2 kr. 90 öre för dag eller mindre än 90 kr. i månaden — understiger exempelvis ofta de underhållsbidrag som fastställs genom dom eller avtal vid upplösning av äktenskap. En höjning med 40—45 procent är motiverad, och jag föreslår därför att familjepenningen för denna kategori av familjemedlemmar bestämmes till 4 kr. 15 öre för dag.

Beträffande härefter begravningsbidraget vid vissa familjemedlemmars

död under den bidragsberättigades tjänstgöring utgör detta 600 kr. för hustru, med vilken den bidragsberättigade sammanlevt, samt 300 kr. för barn och adoptivbarn under 16 år, som stått under hans vårdnad. För att begravningsbidrag skall utgå förutsättes bl. a. att den bidragsberättigade vid tiden för dödsfallet ägde uppbära familjepening för den avlidne. Det nuvarande begravningsbidraget är otillräckligt. Jag föreslår att bidraget fördubblas och sålunda bestämmes till 1 200 kr. för hustru och 600 kr. för barn och adoptivbarn under 16 år. Samtidigt bör en utvidgning ske av kretsen av familjemedlemmar, för vilka begravningsbidrag kan utgå. Även när sådan familjemedlem avlidit, som avses i 3 § b) familjebidragsförordningen — bl. a. fränskild hustru, barn och adoptivbarn över 16 år samt föräldrar, mot vilka den bidragsberättigade är underhållsskyldig och till vilkas underhåll han i väsentlig mån bidrar — bör begravningsbidrag kunna utgå med det av mig föreslagna lägre beloppet, 600 kr.

Den föreslagna höjningen av familjepeningens maximibelopp, som genomsnittligt utgör ca 25 procent, samt uppräkningsbidraget beräknas för fjärde huvudtitelns vidkommande medföra en kostnadsökning av ca 6 miljoner kr. för budgetåret 1963/64. Kostnadsökningen har förutsatts av försvarskommittén vid dess bestämmande av kostnadsramen för det militära försvaret och kommer att beaktas vid beräkandet av vederbörliga anslag till familjebidrag. Till denna fråga torde jag få återkomma framdeles.

Uppräkningen av familjepeningen och begravningsbidraget nödvändiggör ändring i 6 och 19 §§ familjebidragsförordningen. I samband härmed bör en redaktionell ändring vidtas i 34 § förordningen. I anledning härav har inom försvarsdepartementet upprättats förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99). Förordningen bör träda i kraft den 1 juli 1963.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen

att antaga inom försvarsdepartementet upprättat förslag till *förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99)*.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Carl Hanström